

De Beflijster in Groningen

Egbert Boekema

De Beflijster is in Groningen een schaarse trekvogel. Omdat het ook een vrij schuwe vogel is, spreekt de Beflijster tot de verbeelding. Mogelijk heeft de soort hier in een grijs verleden gebroed, want volgens De Gavere & Van Bemmelen (1856) broedde de Beflijster verscheidene malen op “enige uren afstand van de stad Groningen”. Er zouden jaarlijks enkele paren in de provincie Groningen gebroed hebben. Daarna zijn er nooit meer meldingen van (mogelijke) broedgevallen geweest.

In dezelfde literatuur wordt ook aangegeven dat de Beflijster in “kleinen getale in het najaar op den doortrek” voorkomt. Toch zijn de aantallen in het voorjaar altijd beduidend hoger geweest dan in de nazomer en de herfst, zowel in het binnenland als aan de kust. Aantallen per voorjaar fluctueren nogal, met in deze eeuw gemiddeld 244 per voorjaar. Een uitschieter naar boven was er in 2007 met 482 vogels, maar 2002 en 2010 waren slappe jaren met slechts 151 en 158 exemplaren. Ook in de vorige eeuw varieerden de jaarlijkse aantallen, met hoge en lage uitschieters van 266 in 1998 en 55 in 1994 (voor bronnen van aantallen, ook hieronder in de tekst, zie het dankwoord). De gemiddelde totale jaarlijkse aantallen lagen

toen wat lager dan nu. Dit is waarschijnlijk geheel toe te schrijven aan het toegenomen aantal waarnemers en aan het gemak waarmee tegenwoordig waarnemingen kunnen worden ingevoerd op websites. Er is geen enkele aanwijzing dat er in deze eeuw meer vogels doortrekken dan in de vorige. Het is zelfs eerder andersom. Mijn eigen onovertroffen hoogste dagaantal staat al een tijdje, want dat is 105 op 2 mei 1976. Weliswaar op Helgoland, niet in Groningen, maar toch. Ook op Schiermonnikoog ligt het maximum al een tijdje terug in de tijd, namelijk op 17-20 april 1968 met 150-200 exemplaren (Van Loon & Mooser 2005). Vermoedelijk trokken er 100 jaar geleden nog meer vogels door. Van Groningen weten we niets, maar bij de burens op de Oost-Friese Waddeneilanden (vermoedelijk meest Borkum) zaten volgens Leege (1905) op goede trekdagen honderden vogels in de duinen. Dit is al lang niet meer het geval (Gerdes 2000).

Als we de waarnemingen van ongeveer 3000 doortrekkende Beflijsters nader bekijken, zien we dat de doortrek in het voorjaar veel sterker is dan in de herfst (zie figuur 1). Dit heeft te maken met een verschil in trekbaan in voor- en najaar. Deze ligt in het najaar

Beflijster – Polder Breebaart – 2 mei 2010

FOTO: ANDRÉ BOVEN

	Voor 2000	Na 2000 (heel Groningen)	Na 2000 (heel Groningen)
Totaal	1034	2683	genormaliseerd
Begin februari	-	-	-
Half februari	-	1	-
Eind februari	-	-	-
Begin maart	3	-	-
Half maart	1	-	-
Eind maart	5	15	6
Begin april	46	147	56
Half april	271	898	343
Eind april	408	1081	413
Begin mei	107	176	67
Half mei	20	33	13
Eind mei	1	-	-
Begin juni	-	1	-
Half juni	-	-	-
Eind juni	-	-	-
Begin juli	-	-	-
Half juli	-	-	-
Eind juli	-	-	-
Begin augustus	-	-	-
Half augustus	-	-	-
Eind augustus	-	-	-
Begin september	1	-	-
Half september	8	7	3
Eind september	59	83	32
Begin oktober	41	85	33
Half oktober	25	85	33
Eind oktober	14	51	20
Begin november	17	10	4
Half november	1	2	1
Eind november	1	6	2
Begin december	3	1	-
Half december	-	-	-
Eind december	2	1	-

Figuur 1. Pleisterende Bepijsters in Groningen.

namelijk meer oostelijk. Onze trekvogels behoren voornamelijk tot de Noorse populatie van enkele tienduizenden vogels. Deze trekken in het najaar richting zuid en zuidwest waardoor de meeste vogels ten oosten van Nederland passeren. In de winterkwartieren (Afrika, Spanje) verplaatsen ze zich naar het westen, waardoor ze in het

voorjaar relatief westelijk via Frankrijk door Nederland trekken (Lensink et al. 2002).

Zowel in het voorjaar als de herfst is de trek aan de kust sterker dan in het binnenland. In topjaren moeten er op sommige dagen in april vele tientallen vogels in Groningen zitten, zoals op 29 april 2004 toen 32 over

Rottumeroog vlogen en minstens 30 bij de Eemshaven werden gezien. Op 23 april 2007 zaten en vlogen in de Eemshaven circa 60 Beflijsters en op 20 april 2008 zaten er minstens 42 in de Lauwersmeer. Sterke, gestuwde trek hangt samen met een goede windrichting, en die is (zuid)oostelijk, zoals eigenlijk voor vrijwel alle soorten aan de kust. De najaarsaantallen liggen lager en de hoogste aantallen zijn: 30 op het Eemshaventerrein op 29 september 2007 en 15 op Rottumeroog op 11 oktober 2010. Aantallen van meer dan 10 zijn in het binnenland een uitzondering.

Vergelijken we de doortrek in deze eeuw met de vorige dan valt een kleine verschuiving te bespeuren. Hoewel de top van de trek nog steeds in eind april ligt, is het aantal vogels in mei met 63% afgenomen en in begin april met 12% en half april met 13% toegenomen. Berekend over alle april/mei waarnemingen gaat het om een verschuiving van circa vier dagen naar voren.

Gemiddeld trekken mannetjes in het voorjaar wat eerder door dan de vrouwtjes; voor de mannetjes is de gemiddelde datum 18 april en voor de vrouwtjes 22 april (steekproef 192 exemplaren). Deze gemiddelden lagen in de vorige eeuw wat verder naar achteren, met als respectievelijke data 24 en 27 april (steekproef 91 exemplaren).

Trekvogels zitten in het voorjaar sporadisch te zingen. De zang is vijf maal in april en zeven maal in mei gehoord, met als vroegste datum 20 april. De kans om een zingende Beflijster te horen wordt er niet groter op, aangezien ze steeds eerder doortrekken. Dat blijkt ook uit de zeven waarnemingen uit mei, waarvan er slechts één uit deze eeuw is.

Beflijsters pleisteren vaak maar kort, behalve op geschikte plaatsen met voldoende voedsel, waar het verblijf regelmatig enkele dagen kan omvatten. Ze zitten graag in het gras, op zoek naar wormen, maar dan wel op rustige plaatsen omdat het schuwe vogels zijn die bij verstoring wegvliegen. Half

open gebieden hebben de voorkeur, zoals het houtwallengebied tussen Onnen en Noordlaren waar ze vrijwel ieder jaar zitten. Ook op zeedijken en sportvelden pleisteren vaak vogels, het meest in de ochtenduren.

De roep wordt regelmatig gehoord. Dat is nuttig voor vogelaars, want als Beflijsters zich verstoppen verraden ze zich soms alleen door hun donkere roep, die het meeste lijkt op het geluid van twee stokken die op elkaar worden geslagen. In onoverzichtelijk terrein in de vroege herfst is dit soms de enige manier om hun aanwezigheid vast te stellen. Het voorkomen in beschutte tuinen in bebouwde kommen en dicht bij huizen lijkt zich te beperken tot het najaar. Ook in mijn eigen voortuin van tien meter in de stad Groningen zat tweemaal een 'herfstlijster'.

Dankwoord

Dit artikel is mogelijk gemaakt door de vele losse waarnemingen uit *De Grauwe Gors*, het waarnemingenarchief van Avifauna Groningen (tot 1983) en diverse websites te bewerken. Het is dan ook opgedragen aan alle waarnemers die de moeite hebben gedaan hun Beflijsters hieraan door te geven.

Literatuur

- de Gavere, C. & A.A. van Bemmelen (1856). Lijst van vogels in de provincie Groningen en op het eiland Rottum waargenomen. In: J.A. Herklots (1858) Bouwstoffen voor eene fauna van Nederland, deel 2, 119-130. Leiden.*
- Gerdes, K. (2000). Die Vogelwelt im Landkreis Leer. Schuster Verlag, Leer.*
- Leege, O. (1905). Die Vögel der Ostfriesischen Inseln nebst vergleichender Übersicht der im südlichen Nordseegebiet vorkommender Arten. Haynel, Emden en Borkum.*
- Lensink, R., H. van Gasteren, F. Hustings, L. Buurma, G. van Duin, L. Linnartz, F. Vogelzang & C. Witkamp (LWVT/SOVON) 2002. Vogeltrek over Nederland 1976-1993. Schuyt & Co, Haarlem.*
- van Loon, A.J. & R. Mooser (2005). Vogels van Schiermonnikoog. Uitgeverij Uniepers, Abcoude.*